

ΤΑ "ΠΑΙΔΙΑ - ΘΑΥΜΑΤΑ"

Τώρα τελευταία, οι Άθηναίοι φιλόμουσοι, χειροκρότησαν σ' ένα υπαίθριο θερινό θέατρο έναν 12ετή μάετρο που μάς ήρθε από την Ίταλία. Πριν απ' αυτόν, ο κόσμος μίλησε ήδη για δυο άλλους, επίσης Ίταλούς, νεωρότατους μάετρον—δέκα, έντεκα έτών περίπου—ένα μάλιστα τόν παρέλαβε και ο κινηματογράφος. Ο κόσμος άποκαλεί τα παιδιά αυτά «παιδιά-θαύματα», τρέχει να τα χειροκροτήσει, τις περισσότερες φορές μάλλον από περιέργεια, παρά από πραγματικό μουσικό ένδιαφέρον: Σ' αυτήν την τελευταία συναυλία του μικρού Ίταλο, στην Άθήνα, είδα π.χ. άνθρωπος να «μαινώνται» κυριολεκτικά από ένθουσιασμό, άνθρωπος που δέν τούς έχω συναντήσει ποτέ, σε καμμιά συναυλία και που γι' αυτούς ή μουσική δέν είναι παρά μία άπλη διασκέδασι—όταν είναι κι' αυτό...

Άς είναι, δέν πρόκειται τώρα να έξετασώ το πώς αντιμετωπίζουν την Μουσική ώριμοί «Άθηναϊκοί κύκλοι. Τό θέμα μου είναι άλλο: Υπάρχουν πραγματικά «παιδιά-θαύματα»; Και τα παιδιά αυτά, μπορούν να έξελιχθούν, να ύποταχθούν και να πειθαρχήσουν σε μία κανονική έκπαιδευσι και μόρφωσι, να γίνουν ολοκληρωμένοι καλλιτέχνες, να δώσουν κάτι τό άλθινα μεγάλο στόν κόσμο;

Όταν σκόψουμε λίγο πιδ σοβαρά στην Ίστορία της Τέχνης γενικά—όλων των Τεχνών θέλω να πω—θά άπορήσουμ με τό έξις φαινόμενο: Μόνο στη Μουσική άναφέρονται «παιδιά-θαύματα» και σε καμμιά άλλη τέχνη, ή ίσως σπανιότατα. Αυτό ήδη βάζει τόν καθένα σε σκέψι και δέν άργει να βγάλει τό συμπέρασμα: Κανένας πάτερας και καμμιά μητέρα δέν σκέφθηκαν να έξέχουσιν ποτέ τό ζωγραφικά πρωτόλειο του παιδιού τους, ούτε να τυπώσουν τό ποιήματά του, γιατί κανένας, σίγουρα δέν θήδινε προσοχή σε δημιουργίες μικρών παιδιών, ενώ ή Μουσική—ένα παιδάκι π.χ. έξη έτόν πού παίζει ήδη πιάνο «σάν μεγάλος» κάνει πολύ πιδ περισσότερη έντύπωσι, προκαλεί πολύ πιδ μεγάλη περιέργεια, είναι μ' άλλα λόγια κάτι τό «έμπορευσιμο» και γι' αυτό γίνεται κάθε τόσο λόγος γιά «παιδιά—θαύματα» στη Μουσική, πιδ όμως, έξεται από λίγο σβόλον και κανένας δέν ζέρει πια τί άποίναν, ή, άν γίνουν «κάτι», αυτό τό «κάτι» είναι πολύ μακριά από κείνο πού ύποσχομαι στις πρώτες τους εμφανίσεις.

Και όμως «παιδιά—θαύματα» ύπάρχουν—και θά ύπάρχουν πάντα: Παιδιά πού γεννιούνται με τί σπιθαμή της μεγαλοφυας μέσος τους, πιδ προτρέχουν και από την ηλικία τους και από την έποχή τους, προσωριμένα να χαρίσουν στόν κόσμο τί χαρά της μεγάλης, της ύψιστης τέχνης, και, επειδή μιλούμε γιά Μουσική, άμέσως προβάλει μπροστά μας μία δλόφωτη και γλυκότατη παιδική μορφή: τού Βόλφγκανγκ—Άμαντέους Μόσαρτ, τού πιδ μεγαλοφυος παιδιού πού γνώρισε ποτέ ο κόσμος: Σε ηλικία τεσσάρων ήδη έτών έγραφε τις πρώτες του παιδικές συνθέσεις, έκανε μάλιστα κιόλας την άπόπειρα να γράψη ένα Κονερτό γιά πιάνο! Σε ηλικία έξη έτών κατέληξε σ' ουνοερέ με την εύκολία πού διάβαζε «πριμα βίστα» και έκτελούσε δ,τι τού βάζανε μπροστά του. Λένε πώς ήταν μόλις πέντε έτών δ-

ταν διέκρινε από μνήμης, πώς τό βιολάκι του ήταν κουντησιμένο... Ένα δυσοο τού τόνου πιδ ψηλά από τ' άλλα.1. Ναι, αλλά ήδη σε ηλικία τεσσάρων έτών, ο Βόλφγκανγκ Άμαντέους Μόσαρτ ύποβαλλόν σε μία σοβαρή και έπιμελημένη μουσική έκπαιδευσι από τόν πατέρα του τό Λεοπόλδο Μόσαρτ, πού ήταν ένας άξιόπρόσιτος—μουσικός και παιδαγωγός και ιδιαίτερα μορφωμένος άνθρωπος. Έτσι ή μεγαλοφυα τού Μόσαρτ βρísκει τό δρόμο της—και ζέρουμε τί τού όφείλει ο κόσμος—ή προσηκτική έκπαιδευσι άξιοποίησι και συνειδητοποιήσι τό δώρα της μεγαλοφυας. Τό «θαύμα» ολοκληρώνεται, πραγματοποιείται. Γιατί, στόν μουσικό, όπως και σε κάθε καλλιτέχνη τά φυσικά δώρα, τό ταλέντο, ή εύαισθησι, ή άκοή, ή καρδιά, χρειάζονται και έναν «ούντροφο» πού χωρίς αυτόν, τίποτα δέν μπορεί να έπιτευχθί: τό νού, τί σκέψι, πιδ πρέπει να πλουτισθί και να διευθυνηθί όσο και τό αίσθημα...

«Παιδιά—Θαύμα» ήταν και ο Μπετόβεν. Σε ηλικία όκτώ έτών έδωσε την πρώτη του συναυλία, με τί διαφορά πώς έβδ ένας μέθυσος και άπάνθρωπος πάτερας, μουσικός κι' αυτός, τυραννούσε τό παιδάκι, ευπώνωνς τό άκόμα και άπ' τόν ύπνο του γιά να τό βάλει στό πιάνο του να κάνει τά «γυμνάσιματα» πού τό έπέβαλε και μόν άποβλήτοντας σε τίποτε άλλο παρά πώς να παρουσιάσει μία ώρα άρχήτερα τό μικρό Λούντβιχ σε συναυλίες ως «παιδιά—θαύμα»—ως έξις έμπορευσιμο δηλαδή—άφοι μάλιστα τού... Έκρυβε και τά χρόνια του! Στην πρώτη αυτή συναυλία, ο πάτερας τού Μπετόβεν έγραφε πώς ο μικρός ήταν μόλις έξη έτών—πράγμα πού έκανε τόν ίδιο τόν Μπετόβεν, άργότερα, να μόν ζέρη άκριβώς πώσων έτών ήταν.

Άλλά μήπως και ο Μπάχ και ο Χαίντελ και ο Χαίντεν και ο Γκλück και τούσ, τόσο άλλοι, δέν ύπήρξαν «παιδιά θαύματα»; Ό Σούμπερτ, σε ηλικία δέκα έτών κιόλας, δέν είχε ποτέ άρκετό χαρτί γιά να γράψη τις συνθέσεις του, ήταν μόλις δεκάξη χρονών όταν είχε γράψει κιόλας 200 τραγούδια και τις τεσσερης πρώτες συμφωνίες του και τό ίδιο θαύμα βλέπουμε στόν Μέντελσον, πού σε ηλικία 19 έτών μάς χαρίξει κιόλας την άριστουργηματική έκείνη μουσική γιά τό «Όνειρο Καλοκαιριατικής Νέχνης» «Παιδιά—θαύμα» και ο Ρίχταν Στράους: έντεκα έτών κιόλας είχε γράψει σημαντικά έργα...

Στη μέλετή λοιπόν αυτών των «παιδιών—θαυμάτων» παρατηρούμε τά έξις: πρώτον: όλα γεννιούνται σε μουσικά σπιτά, από γονείς μουσικούς, συχνά είναι άπόγονοι από γενείς ολόκληρης μουσικιών, ή σε ένα περιβάλλον μουσικό. Κι' άν—περισσότερο σπανιότατη—δέν ύπάρχει κανένας μουσικός στην οικογένεια, θά δούμε πώς γεννιούνται σε γάρες μουσικές, με μεγάλη μουσική παραδοσι, μέσα σε μία ζωντανή μουσική ατμόσφαιρα. Είναι δηλαδή μία κληρονομική, άμεση ή έμμεση πιδ έπενεργή στη δημιουργία τού «θαύματος» άκριβώς όπως άποφροντισμένοι διασταυρωμένοι γεννήται ένα σπάνιο και πρωτοφανές φυτό, ένα έξαισιον Αουλουδι.

Δεύτερο: άς ίδούμε πώς όλα αυτά τό «παιδιά—θαύματα» βρísκουν, εύκολα ή δύσκολα, άδιάφορο, την άπαιτούμενη έκπαιδευσι και μόρφωσι. Κανένας άπ' δ-

λους αυτούς τους μεγάλους μουσικούς δεν ήμινε ά-
μόρφωτος και άκαλλέργητος, όσο και άν παραμελή-
θηκε από άστοργους γονείς. 'Ο Ίδιοσ ό Μπετόβεν, που
παιδί όχι μόνο παραμελήθηκε, άλλα και τυραννήθηκε
όσο κανένα παιδί στον κόσμο, φρόντισε νά γεμίσει μό-
νος του, διαβάζοντας, τά κενά της μορφώσεώς του.

'Αλλά ύπάρχει και μιá τρίτη θλιβερή αύτή, παρα-
τήρησις, που κάνει κανείς μελετώντας τά φαινόμενα αυ-
τά των «θωαματοργών παιδιών»: ή εύθραυτη ύγεια
τους. Τραγικό άποτέλεσμα της βασιανισμένης παιδικής
ήλικιας του Μπετόβεν, είναι όλη ή δυστυχία της ζωής
του, ή κακή του ύγεια—την βαρκοΐα του μπορούμε ν'
άποδώσουμε στον άλκοολισμό του πατέρα του—ό σκυ-
θωπόσ και δύσπιστοσ χαρακτήρασ του, ό πρόωροσ θά-
νατόσ του, τέλος, σέ ήλικία 57 έτών... ενώ ό Μότσαρτ
πεθαίνει ήδη στά 35 του χρόνια και οι γιατροί της έ-
ποχής του δέν ξέρουν, δέν μπορούν νά μάσ ποιν την
άρρώστια του. Θά τόλμοισα πάνω σ' αυτό, νά πώ:
κάηκε, έλωσε, στη φλόγα της Μουσικής και Ίωσ, άν
δέν σπαταλούσε μικρόσ τόσος ψυχικός και σωματικός
δυναμείσ κυρίζοντας από πόλι σέ πόλι, από συναυλία
σέ συναυλία, από σαλόνι σέ σαλόνι, άν ό πατέρασ Λε-
οπόλδοσ πρόσεχε τό Ίδιο και τη σωματική ύγεια του
μικροΐ Βόλφγκανγκ όπωσ πρόσεχε την ψυχική και πνευ-
ματική, δέν θά τον έχανε ό κόσμος τόσο πρόωρα. 'Ο
Σοΐμπερτ, που ή παιδική του ήλικία ήταν βασιανισμένη
σχεδόν σαν του Μπετόβεν, πέθανε τριάντα ενόσ έτών...
Και ό Μέντελσον 38... Και πόσα άλλα τέτοια παραδει-
γματα. Και μιλούσε εδώ μόνο για τόσ εμεγάλους, για
τίσ «κορυφές». 'Αλλά πόσος άλλες, άγνωστεσ σήμερα,
μεγαλοφυέσ δέν χάθηκαν πρόωρα, από μιá υπέρμετρη
βιασύνή ή παραγνώρισι των γονέων...

"Έκανα αυτές και άλλες σκέψεις, παρακολουθών-
τας τίς έκτελέσεισ του δωδεκαετοΐσ 'Ιταλοΐ «μαέστρου»,
πριν από λίγες μέρες. "Ήταν προφανές πώς τό παιδί
κατείχε τά έργα που διηθύνου, άλλα μόνο με «τ' αυτί»,
χωρίς νά τά έχη διαβάσει—δέν θά μπορούσε άλλωστε
νά τά διαβάση έπειδή δέν έχει ακόμα την άπαιτούμενη

θεωρητική κατάρτισι. "Ήταν προφανές έπίσης πώς πρό-
κειται για ένα πολύ μεγάλο ταλέντο, για ένα «παιδί—
θαύμα», άν προτιμάτε. Τι θά γίνη όμως αυτό τό παιδί,
άν συνεχίση έτσι, άκατάρτιστο, τίς έμφανίσεισ του ως
μαέστρου; Στά έγκοΐσ του χρόνια, ό κόσμος δέν θά τό
βλέπη πιά σαν παιδί και οι άπαιτήσεσ της τέχνης θά-
ναι γι' αυτόν άπραγματοποιήτες. "Έπειτα, τί ύγεια μπο-
ρεί ν'έχη αυτό τό παιδάκι των δώδεκα έτών, τό ήδη τό-
σο χλωμό και τόσο όνειροπαρμένο, όταν κάθε τόσο ύ-
ποβάλλονται τά νεύρα του σέ μιá τέτοια δοκιμασία;..

Πρό καιροσ μου παρουσίασαν κι' ένα "Έλληνόπου-
λο, πέντε ή έξη έτών, ως «παιδί—θαύμα» στο πιάνο. Εΐ-
δα ένα χλωμό άγοράκι, άφηρημένο, με νευρικούς σπα-
σμούς στα μάτια του, στο στόμα του. "Ερώτησα άν θά
πή τόρα στην έξοχή. «'Οχι—μου εΐπαν—γιατί πρέπει
νά μελετήση. 'Ο Ίδιοσ ό μικρόσ τό θέλει. Δέν έννοει ν'
άποχωρισθί άπ' τό πιάνο»...

Στή μακρούά μου σταδιοδρομία, συνάντησα κι' άλλα
«παιδιά—θαύματα», δικά μας και ξένα. Πού είναι τό-
ρα; Τι έγιναν; Χάθηκαν. Πρόωρες σπινθηροβολίεσ που
έσβουσαν, γιατί δέν βρήκαν τό πρόσφορο περιβάλλον,
τόν άνθρωπο που θά ήξερε νά βαστάη άναμμένη τη φω-
τιά, χωρίς νά φουντώνη σέ πυρκαγιά, άλλα και χωρίς
νά σβήνη...

Συνάντησα όμως κάποτε και μιá μητέρα, που ό
Θεός της είχε χαρίσει ένα τέτοιο παιδί—φαινόμενο, που
σήμερα είναι μεγάλος μουσικός, με μεγάλη σταδιοδρο-
μία και με άπόλυτα ίσοροπημένη ψυχική και σωματική
ύγεια. Την είχα ρωτήση τότε, τί έκανε, για νά μπορέση
νά διατηρήση έτσι αυτό τό «θαύμα». Μου άπάντησε:
«'Όταν σέ ήλικία ήδη πέντε έτών φανερώθηκε τό ταλέντο
του παιδιού, πρώτα τό πήγα στο γιατρό κι' έπειτα τό
έμπιστεύηκα στοΐσ καθηγητές της Μουσικής. Κι' ό
γιατρόσ δέν έλειψε ποτέ από κοντά μου. Κι' έπειτα...
άπόρρηφα δλεσ τίς προτάσεισ των ίμπρεζάριων για πε-
ριοδείεσ, που θά μάσ έπλοΐτιζαν μέσα σέ δυό—τρία
χρόνια, άλλα, που, σίγυρα, θά σκότωναν και τό τα-
λέντο και Ίωσ και τη ζωή του παιδιού μου...»